

Nastavnik u ulozi razrednika

Horvatinović, Mateja

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:831914>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Preddiplomski studij njemačkog jezika i književnosti i
pedagogije

Mateja Horvatinović

Nastavnik u ulozi razrednika

Završni rad

Mentorica: doc. dr. sc. Senka Žižanović

Osijek, 2022.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za pedagogiju
Preddiplomski studiji njemačkog jezika i književnosti i
pedagogije

Mateja Horvatinović

Nastavnik u ulozi razrednika

Završni rad

Društvene znanosti, polje pedagogija, grana didaktika
Mentorica: doc. dr. sc. Senka Žižanović

Osijek, 2022.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 14.08.2022.

Horvatinović

Mateja Horvatinović, 0122233992

Sažetak

Razrednik je stručni voditelj razrednog odjela i razrednog vijeća te ima veliku odgojnu i obrazovnu ulogu u dječjem životu. Razredništvo je vrlo izazovan i odgovoran posao te obuhvaća niz odgojnih, obrazovnih i administrativnih funkcija kojima se bave razrednici. Vrlo je važno da razrednici učenicima ne pristupaju kao objektima, već kao subjektima odgojnog procesa. Razrednik bi trebao biti empatičan, strpljiv, dosljedan i ustrajan, poznavati pedagoško-psihološke zakonitosti i tehnike rada, znati voditi i upravljati svojim razredom te imati svjestan i stvaralački odnos prema vlastitoj praksi i učenicima. Zadaća razrednika jest i suradnja s roditeljima, nastavnicima razrednog vijeća, stručnim suradnicima i s ravnateljem. Za sve oblike suradnje potrebni su dobri međuljudski odnosi i obostrana komunikacija. Razrednika se smatra uspješnim/neuspješnim ovisno o tome koliko brzo intervenira na disciplinske i druge prekršaje, ovisno o broju održanih razrednih i roditeljskih sastanaka, brzini reakcije na prigovore ostalih nastavnika, količini obavljenog posla iskazanom u mjerljivim veličinama zaduženja i vremena te o savjesnosti vođenja razredne administracije. Potrebno je ulaganje dodatnog truda, rada na sebi i dodatnog usavršavanja kako bi uloga razrednika bila što bolje ostvarena.

Ključne riječi: *razrednik, učenici, sat razrednika, razredništvo, suradnja*

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Razredni menadžment.....	2
3. Razredništvo i uloga razrednika.....	4
4. Proces planiranja i organiziranja razredničkih poslova	9
5. Sat razrednika.....	13
5.1. Sat razrednika u osnovnoj školi.....	13
6. Odgojno-obrazovna klima u razredu.....	16
7. Suradnja roditelja i razrednika	17
8. Sat razrednika u Americi, Sloveniji i Švicarskoj	19
9. Zaključak.....	21
10. Literatura.....	23

1. Uvod

Nezaobilazni dio poslova nastavnika jest razredništvo. To je skup poslova razrednika koji se ostvaruje u neposrednom odgojno-obrazovnom radu s učenicima, posrednom radu s roditeljima, stručnim suradnicima i učiteljima razrednog vijeća (*Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi*, 2019). Cilj ovog rada je prikazati ulogu i različite odgojno-obrazovne i administrativne poslove razrednika. U prvom poglavlju Razredni menadžment opisuje se njegova zadaća i svrha te koja znanja i kompetencije razrednik treba imati kako bi uspješno vodio razred. U drugom poglavlju Razredništvo i uloga razrednika detaljnije se opisuje koje sve uloge preuzima razrednik, koje kompetencije bi trebao imati, koja je njegova zadaća u školi te je dan prikaz relevantnih istraživanja ove tematike. U trećem poglavlju Sat razrednika opisano je kako se navedeni sat izvodi te kako bi trebao izgledati. U četvrtom poglavlju Proces planiranja i organiziranja razredničkih poslova pobliže se opisuju poslovi i funkcije razrednika te osobine uspješnog razrednika. Nadalje, peto poglavlje Izleti i ekskurzije prikazuje razrednikovu ulogu u organizaciji i izvođenju ekskurzija te se ukazuje na važnost izleta i ekskurzija za učenike. Iduće poglavlje, Odgojno-obrazovna klima, opisuje važnost pozitivne socijalne i emocionalne klime u razredu. Suradnja roditelja i razrednika poglavlje je u kojemu su prikazani načini ostvarivanja navedene suradnje te dužnosti razrednika pri njezinom ostvarenju. Poglavlje Sat razrednika u Americi, Sloveniji i Švicarskoj prikazuje na koji način se sat razrednika odvija u navedenim zemljama. Na kraju rada dan je zaključak i navedena je literatura.

2. Razredni menadžment

Pojam menadžmenta sve više se koristi u odgoju i obrazovanju te se može svrstati u više kategorija: prosvjetni menadžment, obrazovni menadžment, pedagoški menadžment, školski menadžment, razredni menadžment i sl. Menadžment jest koordinacija ljudskih i materijalnih potencijala u odgojno-obrazovnom području s ciljem oblikovanja vanjskog i unutarnjeg okruženja za djelotvoran skupni rad te je njegova zadaća voditi organizaciju kako bi se ispunili zadani ciljevi. Razine menadžmenta odgojno-obrazovnih sustava mogu se podijeliti prema vrsti voditelja pa se s toga razlikuju:

1. „Razvojni djelatnici, odgajatelji, učitelji i nastavnici: odgovorni su za upravljanje i vođenje pojedinaca, grupa i razreda te postizanje specifičnih kurikularnih ciljeva
2. Ravnatelji: Odgovorni su za svakodnevno upravljanje. Oni nadziru odgojno-obrazovno osoblje i osiguravaju kvalitetno obavljanje zadataka.
3. Savjetnici: Nadziru ravnatelje i odgojno-obrazovno osoblje. Oni su također odgovorni za pronalaženje najboljeg mogućeg načina korištenja resursa institucija u postizanju odgojno-obrazovnih ciljeva.
4. Ministar: Odgovoran za izvedbu svih institucija i njihovu međusobnu horizontalnu i vertikalnu suradnju. On utvrđuje organizacijske ciljeve te nadzire savjetnike i ravnatelje“ (Jurić, 2004, 140).

Jedna od kategorija menadžmenta u odgoju i obrazovanju, kao što je već spomenuto, jest razredni menadžment (upravljanje razredom) u kojem ulogu menadžera ima razrednik. Postoji više različitih aspekata razrednog menadžmenta, a neki od njih su motiviranje učenika, inovativan razred, učinkovita razredna kontrola, kreiranje radnog ozračja, razumijevanje za moguće neočekivano ponašanje učenika i drugo (Jurić, 2004). Upravljanje razredom ima dvije svrhe: stvaranje razrednog ozračja u kojem učenici mogu bez poteškoća učiti nastavni sadržaj, te poboljšanje društvenog i moralnog napretka učenika (Sedlar, 2018). Prema Sedlar (2018) početak školske godine predstavlja najkritičniji dio upravljanja razredom te bi razrednici i učitelji trebali već u prvim danima školske godine početi upravljati razredom kako bi učenici bili svjesni postojećih pravila i očekivanja koja moraju ispuniti. Kako bi razrednik uspješno vodio i upravljao svojim razredom mora imati određena menadžerska znanja: planiranje (identifikacija i postizanje ciljeva učenja, odabir nastavnih materijala), organiziranje (dodjela primjerenih funkcija učenicima), vođenje (usmjeravanje i podučavanje razreda), koordiniranje

(ogleda se u koordinaciji aktivnosti učenika), usmjeravanje (motivacija i usmjeravanje ka postizanju akademskih ciljeva), kontroliranje te evaluacija i izvještavanje. Upravljanje razredom biti će najefektivnije ako u razredu postoje pravila koja optimiziraju učenikovo učenje, ako razrednik razvija učenikove društvene vještine te ako intervenira pri pojavi problema u učenikovom ponašanju. Jedan od važnih faktora upravljanja razredom jesu i odnosi među učenicima koji uz nastavnika utječu na razredno ozračje. Kako bi postigao kohezivnost, razrednik može učenicima zadati zadatke kojima se postiže timski rad kako bi smanjio međusobna natjecanja te im biti i uzor za timski rad i pouzdanost, mora odrediti jasna pravila ponašanja i zamoliti učenike da jedni drugima daju podršku te sve učenike tretirati jednako (Sedlar, 2018). Prije početka nastave i prvog susreta sa svojim učenicima razrednik mora odrediti koji stil vođenja želi primijeniti. Prema Bognar i Matijević (2002) tri su dominantna stila vođenja: autoritarno, demokratsko i indiferentno. Kod autoritarnog vođenja prevladava frontalna nastava, učenik je u pasivnom položaju te nastavnik odnosno razrednik o svemu odlučuje i ističe vlastitu moć. Takav stil karakterističan je za tradicionalnu nastavu. Indiferentni stil prikazuje nastavnika kao podređenog te se u ovom stilu previše uvažavaju učenikovi izgovori. Kod oba navedena stila jedna ili obje strane su uvijek nezadovoljne te je stvorena klima u razredu nepovoljna. Kod demokratskog stila razrednik donosi odluke zajedno s grupom, objektivan je, pomaže i potiče učenike na učenje te doprinosi stvaranju povoljne socijalne klime u razredu (Đigić, 2013). Također potiče samopoštovanje i samopouzdanje učenika, uvažava učenikova mišljenja te zajedno s učenicima donosi određene odluke (Kozina, 2012). Demokratski stil bio bi najprimjereniji stil upravljanja i podučavanja jer kod njega postoji dvosmjerna komunikacija i obostrano uvažavanje nastavnika i učenika. Demokratski nastavnik ohrabruje svoje učenike i odaje im priznanja za njihove uspjehe. U praksi se većinom pojavljuju kombinirani stilovi u kojima se jedan od njih više ističe (Bognar, Matijević, 2002).

3. Razredništvo i uloga razrednika

Odgojni činitelji u socijalnoj okolini mogu biti primarni – obitelj te sekundarni – škola. Mušanović i Lukaš (2011) navode kako je odgoj proces razvoja čovjeka koji se odvija u individui te odgojni procesi mogu biti vidljivi i nevidljivi (odrastanje, sazrijevanje, učenje, postajanje osobom). Suvremena škola trebala bi preuzeti veći dio odgojnog djelovanja s obzirom na to da dijete, odnosno učenik, većinu dana provede u školi. Zbog toga veliku odgojnu i obrazovnu ulogu u dječjem životu imaju nastavnici i njegov razrednik; stručni voditelj razrednog odjela i razrednog vijeća (*Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, 2020). Prema *Pravilniku o izmjenama i dopunama pravilnika o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi* (2019) razredništvo je skup poslova učitelja, odnosno razrednika te se ostvaruje u neposrednom odgojno-obrazovnom radu s učenicima, posrednom radu s roditeljima, stručnim suradnicima i učiteljima razrednog vijeća. Prema Katavić i Batarelo Kokić (2017) razrednik je osoba koja vodi i obavlja poslove razrednog odjeljenja, odgojno djeluje na formiranje učenikove osobnosti, osoba koja poznaje svakog učenika individualno te radi s učenicima dva sata u svom razrednom odjelu što je propisano 2020. godine *Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. *Zakonom o osnovnoj školi* iz 1964. godine uveli su se satovi neposrednog odgojnog rada s razrednim odjelom te se riješio problem rješavanja odgojnih problema razreda samo na satovima vjeronauka (Katavić, Batarelo Kokić, 2017).

Osim što treba svojim učenicima biti uzor, podrška i emocionalni oslonac razrednik surađuje s roditeljima i stručnim suradnicima te obavlja razne poslove. Biti razrednik vještina je koja se stječe neprestanim profesionalnim i stručnim usavršavanjem, ali i usavršavanjem vlastitih osobina. Razrednik je vrlo važna osoba u učenikovom životu jer utječe na njegov odgoj te bi trebao biti osoba koja razumije svoje učenike i koja ih usmjerava i hrabri u njima teškim situacijama (Muhvić, 1972). Istraživanje zadovoljstva učenika kvalitetom usluge srednjoškolskog obrazovanja u republici Hrvatskoj autorice Jurković Majić (2007) provedeno putem anketnog upitnika u cjelini odnos učenik-razrednik-roditelj pokazuje kako su osobine koje učenici najviše cijene kod razrednika razumijevanje problema učenika te ugodan i topao odnos s razrednikom, dok su razrednici smatrali kako su objektivnost i pravedno ocjenjivanje one osobine koje učenici najviše cijene.

Vrlo je važno da razrednik učenicima pristupa kao subjektima odgojnog procesa, a ne kao objektima. Prema Maliću (1977) sadržaj odgojne funkcije razrednika obuhvaća odgoj učenika,

uključivanje učenika u dodatni odgojno-obrazovni rad kao i u slobodne aktivnosti, izricanje pedagoških mjera (pohvala, nagrada, kazna), praćenje napredovanja učenika, briga o fizičkom i zdravstvenom napretku učenika, suradnja s roditeljima te suradnja s pedagoško-psihološkom, socijalnom i zdravstvenom službom. Učenike u razrednom odjelu može ujediniti zajednički cilj kojega osmišljavaju svi učenici zajedno s razrednikom. Cilj se može odrediti u smjeru aktivnosti koje su zabavne, atraktivne te koje donose učenicima zadovoljstvo. Na putu do ostvarenja cilja razredni odjel prolazi kroz različite razvoje koji su podijeljeni prema Tuckmanovom modelu. Razvoj se odvija u četiri faze:

1. Formiranje odjela kao grupe gdje se učenici međusobno upoznaju, razgovaraju, otkrivaju sami sebe, traže prihvaćanje te razvijaju toleranciju prema različitosti.
2. Opozicija kod koje svaki učenik želi biti prihvaćen, ali se istovremeno boji odbijanja. U ovoj fazi javljaju se ljubomora, borbenost, kompetitivnost i podcjenjivanje te je zadaća razrednika otvorenom komunikacijom rješavati sukobe, stvoriti opuštenu atmosferu i poticati učenike da izraze svoje neugodnosti, sumnje i strahove.
3. U fazi donošenja pravila, podjela uloga i odgovornosti učenici postaju svjesni svojih jakih i slabih strana te znaju zatražiti pomoć ukoliko im je ona potrebna. Učenici uz otvorenu komunikaciju i visoku razinu povjerenja uspješno ostvaruju ciljeve razrednog odjela.
4. Radna atmosfera u kojoj učenici razmjenjuju iskustva, osjećaje i ideje te podržavaju jedni druge, rade prema planu i opušteni su (Bregar, 2013).

Razrednika se u praksi većinom doživljava kao administrativnog voditelja odjeljenja dok njegove pedagoške i odgojiteljske funkcije padaju u drugi plan te se njih shvaća kao dodatnu djelatnost (Katavić, Batarelo Kokić, 2017). Kompetentan razrednik trebao bi biti empatičan, poznavati pedagoško-psihološke zakonitosti i tehnike rada, znati voditi svoj razred te imati svjestan i stvaralački odnos prema vlastitoj praksi i učenicima. „Razrednik nije samo učitelj predavač, već prije svega odgojitelj koji u svom razredu, svojom osobnošću i primjenom odgovarajućih odgojno-obrazovnih metoda djeluje na učenike“ (Kudek Mirošević, 2012, 48). Bilo bi poželjno kada bi razrednik posjećivao sate drugih nastavnika kako bi mogao skupiti informacije potrebne za njegovo odgojno-pedagoško djelovanje (Radovanović, 2008). No vrlo rijetko se može vidjeti da razrednici posjećuju sate ostalih nastavnika. Kao razlog tomu mogao bi se navesti dugačak popis poslova i obveza koje razrednik mora obavljati. Kada govorimo o radu razrednika s učenicima vrlo je važno da razrednik s učenicima radi individualno te da poštuje grupe učenika i razredni odjel u cjelini kako bi mogao nenametljivo usmjeriti njihov

razvoj. Razrednikova dužnost jest učenicima pokazati kako učiti te obraditi s njima različite sadržaje kao npr. prijateljstvo, međusobna suradnja, kulturna baština, ponašanje u kriznim situacijama, čuvanje osobne i školske imovine, važnost racionalnog gospodarenja i štednje, ekologija, slobodno vrijeme te mnoge druge teme ovisno o dobi učenika (Cipek, 1992).

Prema Đukićin, Ivanović Bibić, Ivkov-Dzigurski, Konečik Kotnik, Lukić i Milanković Jovanov (2019) razrednik bi trebao posjedovati organizacijske sposobnosti, sposobnost i želju za razvijanjem tolerancije kod učenika, trebao bi biti strpljiv, dosljedan i ustrajan, imati široko opće znanje, razvijene kulturološke navike te biti duhovit. Nažalost u praksi razrednici često ne obavljaju svoje poslove te također ne posvećuju dovoljno pozornosti odgojnim područjima učenika, zbog okupiranosti sa svojim matičnim predmetom. Problem je što priprema učitelja za ulogu razrednika nije sustavno i institucijski riješena te se razrednici često nađu u situacijama gdje sumnjaju u svoje izbore odgojnih postupaka te ne znaju na koji način voditi svoj razred, kako riješiti ponašajne probleme svojih učenika i slično (Kudek Mirošević, 2012). Kao rješenje tog problema Kudek Mirošević (2012) navodi stručno usavršavanje učitelja za ulogu razrednika kroz koje bi osoba trebala usavršiti svoje komunikacijske vještine, poznavanje psiholoških i razvojnih osobina učenika, sposobnost motiviranja i vođenja razreda i slično.

Razrednikova dužnost jest briga o kontinuiranoj suradnji sa stručnim suradnicima koji su uključeni u rad odjelne zajednice, briga o rješavanju obrazovnih problema te problema u učenju pojedinih učenika, odlučivanje o odgojnim mjerama, suradnja s roditeljima kao i sa školskim savjetovalištem, pregledavanje izostanaka učenika, vođenje evidencije izostanaka kao i obavještavanje roditelja o izostancima, naglašavanje kulturnog obrazovanja te poticanje učenika na pronalaženje unutarnje motivacije pri učenju, izradi zadaća, sudjelovanju u nastavi i slično (Kuselj, 2022).

Prema Kuselj (2022) osnovni zadaci razrednika jesu:

- 1) povezivanje odjelne zajednice s drugim sustavima unutar i izvan škole, kao i povezivanje škole kao ustanove s učenicima i roditeljima;
- 2) odgojni zadaci kao što su poticanje razvoja osjećaja za druge, preuzimanje suodgovornosti za život u razrednoj nastavi te preuzimanje odgovornosti za svoje postupke i odluke;
- 3) animacija kroz poticanje i motiviranje nastavnika i učenika u razvijanju svojih sposobnosti i ideja;
- 4) planiranje i ocjenjivanje rada i života odjelne zajednice;

- 5) posredovanje u problemskim situacijama te osiguranje konstruktivnog procesa rješavanja sukoba;
- 6) pružanje informacija učenicima, roditeljima i ostalim članovima nastavnog osoblja;
- 7) administrativni zadaci kao što je vođenje brige o zakonitosti postupaka, zapisnicima, sređivanje dokumentacije i slično.

Istraživanje Uloga razrednika u procesu planiranja, organiziranja i ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva autora Katavić i Batarelo Kokić (2017) u kojem su sudjelovali jedan razred srednje strukovne škole i njihova razrednica, provedbom dva polustrukturirana intervjua i opservacijom satova razrednika, prikazuje kako su satovi razrednika najčešće bili posvećeni rješavanju određenih odgojnih problema ili su bili organizirani izvan škole kao posjet kazalištu ili kinu. No razrednica je organizirala i razne radionice kao što su radionica sa testom osobnosti. Kao učestale odgojne probleme razrednica navodi kašnjenja, izostanke, nepristojno odijevanje učenika i korištenje mobitela za slikanje testova ili profesora i drugih učenika koji na to nisu pristali. Ističe važnost suradnje s roditeljima kao i sa stručnim suradnicima škole, ostalim razrednicima i ravnateljem koji pomažu u rješavanju odgojnih problema. Razrednica navodi kako se pri dodjeli razredništva javlja problem, jer ne postoje jasni kriteriji dodjele navedene uloge te se razredništvo dodjeljuje kako bi se popunila satnica nastavnika neovisno o tome ima li on afiniteta i želi li biti razrednik. Problem predstavlja i nedovoljna osposobljenost nastavnika za preuzimanje razredništva te također i manjak motivacije i angažmana u organizaciji poslova vezanih uz razredništvo. Istraživanje autorice Zelenika (2012) Sadržaj rada razrednika u osnovnim i srednjim školama je provedeno u osnovnoj i srednjoj školi u Mostaru pomoću Likertove skale stavova za razrednike i anketnih upitnika za učenike. Rezultati pokazuju kako više od polovice učenika osnovne škole i manje od polovice učenika srednje škole smatra kako je razrednik uvijek osoba od povjerenja te kako polovica ispitanika u osnovnoj školi smatra kako uloga razrednika u školama nije dominantna. Više od polovice razrednika u srednjim školama i nešto manje od polovice u osnovnim školama smatra da nastavnici u školama nerado prihvaćaju ulogu razrednika. Učenici osnovnih škola smatraju kako razrednici često s njima razgovaraju o postojećim problemima, dok učenici srednjih škola navode kako razrednici ponekad s njima razgovaraju o problemima te svi smatraju kako bi bilo bolje da si učenici sami mogu izabrati razrednika. Dok je većina učenika osnovnih škola zadovoljna satima razrednika, tek 47% učenika srednjih škola se s time slaže (Zelenika, 2012).

Kako razrednik igra vrlo važnu ulogu u životima učenika, važno je da razrednik zaista želi biti razrednik te da ima afiniteta za navedenu ulogu, kako bi mogao ostvariti očekivanja učenika te razvijati s njima ugodan i topao odnos. Također, potrebno je ostvariti dobru komunikaciju i suradnju s roditeljima i stručnim suradnicima koji imaju važnu ulogu u rješavanju odgojnih problema učenika. Ključno je da učenici smatraju razrednika osobom od povjerenja te da mu se mogu obratiti s bilo kojim problemom.

4. Proces planiranja i organiziranja razredničkih poslova

Na početku svake školske godine ravnatelj imenuje razrednike. Kriteriji koji se postavljaju pri imenovanju razrednika “ovise o poslovnoj politici vođenja škole, o stavu ravnatelja prema funkciji razrednika, te o potrebama zadovoljavanja zaduženja nastavnika“ (Katavić, Batarelo Kokić, 2017). Ulogu razrednika mogu dobiti i oni nastavnici koji imaju nepopunjenu satnicu. Problem nastaje ako razrednici učenicima predaju samo jedan predmet, jer to otežava njihovo odgojno djelovanje, njihovo međusobno upoznavanje te stvaranje odnosa nužnih za uspješnu suradnju. U pravilu nastavnici preuzimaju ulogu razrednika prvog razreda srednje škole, odnosno petog razreda osnovne škole, te ih vode kroz sve četiri godine. No razredništvo se može promijeniti tijekom školske godine, ako je razrednik duže vrijeme bolestan, ako postoje nesporazumi s učenicima ili roditeljima ili ako razrednik to sam zahtijeva. Ako u razredu dođe do problema koji razrednik ne zna riješiti, u pomoć priskače stručna pedagoško-psihološka služba, no važno je naglasiti kako oni ne mogu kontinuirano pomagati u svim situacijama zbog velikog broja učenika. „Bratanić (1990, 152) ravnatelja simbolično naziva razrednikom razrednika i smatra kako o uspostavljenoj suradnji ravnatelja sa svakim razrednikom ovisi realizacija odgojnog plana škole u cjelini, a posebno ostvarivanje zadataka suradnje s roditeljima“ (Katavić, Batarelo Kokić, 2017, 500).

Razrednički poslovi definirani su *Nastavnim planom i programom za osnovnu školu* u skladu sa školskim *Godišnjim planom i programom* te *Nacionalnim okvirnim kurikulumom* (Katavić, Batarelo Kokić, 2017). Razrednikovi poslovi i njegova tjedna norma su neposredni odgojno-obrazovni rad s učenicima – 2 sata te razredničko-administrativni poslovi – za rad u razrednom odjelu do 10 učenika 2 sata, od 11 do 20 učenika 3 sata te više od 20 učenika 4 sata tjedno. U razredničko-administrativne poslove ubrajaju se rad s roditeljima i nastavnicima razrednog vijeća, rad na razrednoj evidenciji i administraciji te ostali poslovi razrednika (*Pravilnik o normi rada nastavnika u srednjoškolskoj ustanovi, 2010*).

Ti poslovi mogu se podijeliti u tri kategorije: pedagoško vođenje odjela, organizacijski poslovi te administrativni poslovi.

Tablica 1. Podjela poslova razrednika (Malić, 1977, 31)

Razrednik		
Pedagoško vođenje odjela	Organizacijski poslovi	Administrativni poslovi
praćenje i formiranje učeničkog kolektiva	formiranje ili sudjelovanje u formiranju razrednog odjeljenja	vođenje pedagoške dokumentacije
rješavanje odgojnih problema	sudjelovanje u osnivanju razredne zajednice	unošenje podataka u matičnu knjigu
predlaganje pohvala, nagradi i kazni razrednom i nastavnom vijeću	pripremanje, sazivanje i rukovođenje razrednih vijeća	ispunjavanje svjedodžbi, pohvalnica i učeničkih knjižica
izricanje odgojnih mjera	osiguravanje koordinacije odjeljenskih nastavnika	opravdavanje i evidencija izostanaka
praćenje napretka učenika u nastavi te praćenje fizičkih i zdravstvenih napredaka	organiziranje rasporeda za slobodne aktivnosti učenika	pisanje zapisnika sjednica razrednog vijeća i roditeljskih sastanaka
suradnja s obitelji	suradnja s upravom škole i stručnim suradnicima	izrađivanje programa rada razrednog vijeća
animiranje kulturnog i društveno zabavnog života učenika	organiziranje roditeljskih sastanaka	vođenje drugih poslova o kojima treba postojati dogovorena dokumentacija

Prema *Pravilniku o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (2014)* i *Pravilniku o izmjenama i dopunama pravilnika o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (2019)* razrednikova zadaća je i brinuti o učeničkoj prehrani, zdravstvenoj i socijalnoj skrbi učenika, pripremiti i provesti učeničke izlete i ekskurzije, stalno se stručno usavršavati, provoditi popravne, razlikovne, predmetne i razredne ispite, brinuti o zbirkama u kabinetima, nastavnim sredstvima i pomagalicama te o uređenju učionica i radnih prostora, upisivati podatke o učenicima u elektroničke upisnike (e-Matica, e-Dnevnik), dežurati tijekom nastavnih radnih dana te odrađivati poslove vezane uz upis djece u prvi razred osnovne ili srednje škole te prijelaz iz četvrtog u peti razred. Razrednik ima

organizacijsko-administrativnu funkciju te je njegova zadaća organizirati razredno vijeće, organizirati različite oblike učeničke samouprave, organizirati i pratiti nastavu, pripremiti i izraditi program rada, voditi razrednu administraciju te se pobrinuti oko suradnje škole i roditelja (Cipek, 1995).

Zadaća razrednika o organizaciji i provedbi izleta i ekskurzija ne smije se olako shvatiti, jer su prirodna i društvena sredina primarni izvori znanja te su stoga izleti i ekskurzije i škola u prirodi izvrstan način za realizaciju raznovrsnih pedagoških aktivnosti. Izleti i ekskurzije služe za poticanje aktivnosti koje su povezane sa sadržajima učenja te imaju i određene socijalizacijske funkcije. Učenici se na izletima i ekskurzijama osjećaju opuštenije te se ponašaju slobodnije nego u razredu, što pomaže nastavnicima i razrednicima da ih bolje upoznaju, a što će im koristiti u njihovom daljnjem odgojno-obrazovnom radu (Bognar, Matijević, 2002). Bognar i Matijević (2002) navode tri osnovne etape u organizaciji izleta: planiranje, realizacija i vrednovanje. S učenicima i roditeljima potrebno je organizirati sastanak na kojem će se raspravljati o ciljevima izleta i ponašanju tijekom putovanja. Ako na izlet ili ekskurziju ide trideset učenika preporuča se da ih prate najmanje dvije odrasle osobe kako bi se što bolje moglo pripaziti na učenike. Prije polaska na izlet ili ekskurziju razrednik je dužan provjeriti jesu li svi učenici prikladno odjeveni, imaju li svi učenici hranu i unaprijed dogovorenu opremu, pati li netko od smetnji za vrijeme same vožnje te jesu li roditelji učenika obaviješteni o vremenu povratka s izleta (Malić, 1977). Nakon dolaska s izleta ili ekskurzije, u školi se nastavlja proučavanje prikupljenih informacija i materijala na putovanju te se analizira i ponašanje pojedinaca. Takva putovanja imaju brojne pedagoške efekte na kognitivnom, afektivnom ili psihomotoričkom planu te mogu, ako su dobro pripremljeni, vrijediti više od nastave realizirane u razredu (Bognar, Matijević, 2002).

Prema *Pravilniku o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole (2014)* razrednikova dužnost je na početku svake školske godine obavijestiti roditelje o predloženom planu izvanučioničke nastave koju u pravilu planira i organizira sam razrednik u skladu s propisima koji uređuju sustav odgoja i obrazovanja, prometa i drugi propisi. Za terensku nastavu odnosno izlete i ekskurzije, učitelj voditelj (može i ne mora biti razrednik) obvezan je izraditi izvedbeni plan i program s odgojno-obrazovnim ciljevima koji proizlaze iz nastavnog programa pojedinih nastavnih predmeta, ishodima učenja, nastavnim sredstvima, oblicima i metodama rada i slično. Izvanučionička nastava može biti poludnevna, dnevna ili višednevna te se ostvaruje u Republici Hrvatskoj ili u inozemstvu, ovisno o dobi učenika.

Sama organizacija i provedba izleta i ekskurzija vrlo je zahtjevna te iziskuje dobru organiziranost, odgovornost i snalažljivost razrednika odnosno učitelja voditelja pogotovo ako

ekskurzija traje više dana. Razrednici preuzimaju odgovornost za svoje učenike te trebaju u svakom trenutku biti spremni pomoći učenicima koji trebaju pomoć i pripaziti na njihova ponašanja te misliti na moguće posljedice koje mogu nastati ako se učenici zanesu igrom i slično.

Neki od primarnih zadataka razrednika jesu razvoj morala, inteligencije, usmjeravati i obrazovati učenike te im pomoći da se razvijaju u fizički i psihički zdrave osobe (Shi, 2021). Osim tih zadataka razrednikova zadaća je i suradnja sa sudionicima odgojno-obrazovnog procesa odnosno s roditeljima, nastavnicima razrednog vijeća, stručnim suradnicima te s ravnateljem. Suradnja razrednika s članovima razrednog vijeća nije moguća bez međusobnih dogovora i dobrih odnosa. Razrednik je osoba koja planira i vodi sjednice razrednog vijeća te zajedno s njezinim članovima osmišljava pedagoški određene zahtjeve i akcije te koordinira odgojne zadaće. Njegova je zadaća konkretizirati pedagoške probleme razrednog odjela i zajedno s članovima razrednog vijeća i stručnim suradnikom pronaći najprimjerenije rješenje, inicirati i poticati članove na međusobnu suradnju te usklađivanje vremena pisanja testova i školskih zadaća kako bi se učenike ravnomjerno opteretilo. Razrednik bi trebao, kako s ostalim učiteljima tako i sa stručnim suradnicima, ostvariti dobre međuljudske odnose, jer je njihova suradnja neizbježna i prijeko potrebna. Razrednik sa stručnim suradnicima izmjenjuje priopćenja o učenicima i razrednom odjelu (Cipek, 1992).

Razrednik koji uspješno i kvalitetno obavlja svoj posao trebao bi djelovati preventivno te „poznavati zakonske osnove, voditi brigu za dobrobit i razvoj svakog učenika te razvijati suradnički odnos s učenicima, stvarati pozitivno razredno ozračje, djelotvorno rješavati probleme i obavljati savjetodavni rad“ (Kudek Mirošević, 2012, 49).

5. Sat razrednika

Sat razrednika obavezan je za svakog razrednika te bi za cilj trebao imati razvoj niza socijalizacijskih i komunikacijskih vještina koje su preduvjet za život pojedinca u suvremenom demokratskom građanskom društvu (Radovanović, 2008). Tijekom sata razrednika razrednik treba sa svojim učenicima obraditi teme koje njih zanimaju, razgovarati s njima o njihovim problemima o kojima ne mogu razgovarati sa svojim roditeljima ili drugim nastavnicima, razgovarati o eventualnim novonastalim situacijama u kojima se učenik našao, ali nije uspio prilagoditi. Razrednik bi u sat razrednika u osnovnoj i srednjoj školi trebao uklopiti i međupredmetne teme: osobni i socijalni razvoj, zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša, učiti kako učiti, poduzetništvo, uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te građanski odgoj i obrazovanje. „One služe za stjecanje znanja, razvoj sposobnosti i stavova, te produblјivanje svijesti kod učenika o zdravlju, pravima, osobnoj i društvenoj odgovornosti, društveno-kulturnom, gospodarskom, tehnološkom i održivom razvitku, vrijednostima učenja i rada, te samopoštovanju i poštovanju drugih i drugačijih“ (*Nacionalni okvirni kurikulum, 2011, 12*).

5.1. Sat razrednika u osnovnoj školi

Iako razrednik ima svoje administrativne dužnosti, njegov najvažniji zadatak trebao bi biti vođenje razreda u pravcu odgojnih ciljeva škole. Prema *Pravilniku o izmjenama i dopunama pravilnika o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (2019)* sat razrednika odvija se jednom tjedno. Svaki razrednik ima mogućnost biranja teme sata razrednika s obzirom na uzraste svojih učenika i pedagoške situacije. No važno je naglasiti kako bi veći dio sata razrednika trebao biti usmjeren na odgojne sadržaje. Vrlo je važna i sama priprema za razredni sat u kojem učenik treba imati mogućnost izraziti svoje mišljenje o svojem životu ili školi. Sam cilj razredne nastave jest formiranje moralnih stavova svakog učenika, poticanje na toleranciju, razumijevanje i suradnju te upoznavanje međuljudskih odnosa, kako u učeničkom kolektivu, tako i u široj društvenoj zajednici (Muhvić, 1972). Glavna zadaća sata razrednika jest prepoznati i zadovoljiti potrebe učenika. Razrednici ih mogu prepoznati razgovorom s učenicima, ali i s njihovim roditeljima i nastavnicima. Prema Cipek (1995) razrednicima se preporuča da učenici pišu odgovore na teme „Što očekujem od sata razrednika?“ ili „Što me muči, a nemam kome reći?“ te na temelju dobivenih odgovora zajedno s učenicima i stručnim suradnikom izrađuju primjeren program rada razrednika te planiraju kako ga ostvariti. Važno je da se na satu razrednika učenici i razrednik osjećaju ugodno kako

bi ostvarili što bolju komunikaciju i postigli veću kvalitetu međuljudskih odnosa, što utječe na bolje ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva (Bregar, 2013). Bregar (2013) navodi kako sat razrednika može biti prilika za formiranje razrednog odjela u kvalitetnu društvenu skupinu. Razrednik i učenici mogu: ostvarivati zajedničke ciljeve (izlet, pozitivne ocjene, pomoć starijim osobama, ukrašavanje učionice povodom blagdana, poboljšanje discipline u razredu i slično), sastaviti zajednička pravila nužna za kvalitetan rad koja su i važan čimbenik za osiguranje sigurnosti, definirati i voditi računa o ulogama u grupi (zapisničar, voditelj, izvjestitelj i slično) te poticati komunikaciju u grupi. Malić (1977) navodi kako bi razrednik na satovima razrednika trebao pratiti i primjećivati karakteristično ponašanje učenika: njihove međusobne odnose te način odnošenja prema imovini škole, ali i prema svojim stvarima, trebao bi zapažati u kojim okolnostima učenik živi i kako one na njega utječu, prikupljati informacije o glavnim problemima odjeljenja te odlučiti na koji način će ih iznijeti pred razred. Važno je da sat razrednika bude sat u kojemu će svi učenici biti uključeni i u kojemu će moći iskazati svoje mišljenje u jednoj sigurnoj okolini. Pri odabiru odgojno-obrazovnih metoda trebaju se izabrati one metode koje će svim učenicima omogućiti razvijanje vlastite osobnosti, koje će biti raznolike te uključivati razgovore i rasprave s učenicima (Kudek Mirošević, 2012). Koristeći različite metode na satu razrednika, razrednik će kod učenika povećati njihovu zainteresiranost i motiviranost koja je potrebna u radu. Razrednik bi trebao izbjegavati klasične metode te sat realizirati što slobodnije. Neke od uobičajenih metoda koje se koriste u nastavi jesu metoda razgovora, usmenog izlaganja, čitanja i rada na tekstu, crtanje, praktične aktivnosti i slično. Nastavni proces ne smije se sastojati od samo jedne metode već bi se metode trebale kombinirati.

Razrednikov fokus pri izvođenju sata razrednika trebao bi biti na pronalaženju i postizanju zajedničkih ciljeva, kao npr. uspješan završetak školske godine, na stvaranju i postavljanju zajedničkih pravila kojih se trebaju pridržavati i učenici i djelatnici škole kako bi se rad mogao odvijati nesmetano, na suočavanju sa sukobima i odlukama te izražavanju emocija i učenju primjerenog reagiranja na emocije drugih, na rješavanju aktualnih problema te na razvijanju društvene klime, različitih oblika komunikacije i psihosocijalnih odnosa među članovima razredne zajednice. Jedna od kreativnih tehnika za razvijanje pozitivne klime jesu društvene igre čija je svrha i cilj stvoriti ugodnu i sigurnu atmosferu u razredu, razvijati dobru komunikaciju, povećati suradnju i smanjiti konkurenciju među učenicima, razvijati toleranciju i odgovornost za svoje postupke te prepoznati vlastito ponašanje i ponašanje drugih u istoj situaciji (Kuselj, 2022).

Razrednika se smatra uspješnim/neuspješnim ovisno o tome koliko brzo intervenira na disciplinske i druge prekršaje, ovisno o broju razrednih i roditeljskih sastanaka, brzini reakcije na prigovore ostalih nastavnika, količini obavljenog posla iskazanom u mjerljivim veličinama zaduženja i vremena te o savjesnosti vođenja razredne administracije (Malić, 1977).

6. Odgojno-obrazovna klima u razredu

Razredna klima obuhvaća procese u razredu te se odnosi na međusobne odnose učenika i nastavnika u razredu. Nastavnik, odnosno razrednik, pomaže učenicima u razumijevanju i ovladavanju sadržaja propisanih nastavnim planom i programom/kurikulumom, komunicira s učenicima te određuje oblik komunikacije i na taj način oblikuje ozračje i utječe na način funkcioniranja razreda. Kako bi se postiglo pozitivno razredno ozračje bitna je motiviranost učenika za učenje, što ovisi o odnosu nastavnika i učenika koji treba biti temeljen na uzajamnom poštovanju i uvažavanju i poticanju mišljenja i stavova (Božić, 2013). U odgojno-obrazovnoj klimi razlikujemo socijalnu i emocionalnu klimu. Socijalna klima podrazumijeva kvalitetu odnosa nastavnik-učenik, učenik-nastavnik, učenik-učenik i nastavnik-roditelj, dok emocionalna klima podrazumijeva dominaciju osjećaja ugone ili neugode u razredu (Bognar, Matijević 2002). Pozitivna emocionalna klima snažno utječe na učenike pa će tako učenici koji se u razredu osjećaju ugodno rado dolaziti u školu, rado će sudjelovati u zajedničkim aktivnostima te će imati pozitivan odnos prema školi. S druge strane, učenici koji pohađaju razred u kojem prevladava negativna emocionalna klima osjećaju strah od neuspjeha i nerado borave u školi, što rezultira čestim izostajanjem s nastave. Kako bi postigli dobro ozračje u odjeljenju, nastavnici, odnosno razrednici, trebali bi nastojati otkriti te zadovoljiti potrebe svakog učenika, pripaziti na svoje ponašanje i govor, poštovati svakog učenika, dopustiti učenicima da se šale te pronaći vremena i za humor (Bognar, Matijević, 2002). Prema Božić (2013) humorom se prikazuje zabavnija strana nastave, mogu se izbjeći sukobi, oraspoložiti učenike i uspostaviti prijateljski odnos s učenicima. Cipek (1995) razlikuje toplu i hladnu emocionalnu klimu. U toploj emocionalnoj klimi učenici se osjećaju ugodno, prihvaćeno i sigurno te se u takvoj klimi potiče motivacija u učenju. U hladnoj emocionalnoj klimi učenici se osjećaju napeto i suzdržano, ponekad i agresivno te se u takvoj klimi teže uspostavlja komunikacija. Kako bi odnosi između učenika i nastavnika bili što bolji, važno je stvoriti klimu povjerenja, međusobnog uvažavanja i poštovanja.

7. Suradnja roditelja i razrednika

Suradnja s roditeljima može se ostvariti kroz informativne i savjetodavne individualne razgovore, roditeljske sastanke, posjete roditeljskom domu te kroz pismeno obavještanje, dok se suradnja s nastavnicima razrednog vijeća, stručnim suradnicima i ravnateljem ostvaruje razrednim i nastavničkim vijećima na kojima se rješavaju konkretni problemi razreda i škole (Katavić, Batarela Kokić, 2017). Osim roditeljskih sastanaka i individualnih razgovora Bregar (2013) navodi ostale oblike suradnje razrednika i roditelja: pisane poruke roditeljima, predavanja za roditelje, grupni razgovori, zajednički sastanci roditelja, učenika i učitelja, pedagoške radionice, kućni posjeti razrednika, prisustvovanje školskim priredbama, izleti, druženja, uključivanje roditelja u školske aktivnosti i slično. Mirošević (2012) također navodi kako je razrednikova dužnost roditelje upoznati sa svim zakonodavnim aktima u području sustava odgoja i obrazovanja te ih uključiti u školske aktivnosti, priredbe i ostale školske manifestacije. Najčešći oblik komunikacije između razrednika i roditelja jesu roditeljski sastanci na kojima razrednici informiraju roditelje o radu učenika, iznose svoja zapažanja te upoznaju roditelje sa školskim planovima i obvezama koje škola očekuje od učenika. Razrednik priprema roditeljski sastanak na način da odredi vrijeme sastanka, utvrdi sadržaj rasprave, način na koji saziva sastanak te na kraju vodi sastanak (Malić, 1977). Prema *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (2010)* razrednik je dužan tijekom nastavne godine održati najmanje tri roditeljska sastanka, jednom tjedno organizirati individualni informativni razgovor za roditelje te dogovoriti informativni razgovor s predmetnim nastavnikom kada to roditelj zahtijeva.

U osnovnoj školi potreba za suradnjom razrednika i roditelja je veća te se počinje smanjivati u srednjoj školi. Roditelji se većinom žele informirati o učenikovom akademskom uspjehu i napretku. Roditelji iz nižih društvenih slojeva prvenstveno su zainteresirani za školski uspjeh svoje djece, dok su roditelji iz viših društvenih slojeva zainteresirani i za osobni razvoj djeteta (Bregar, 2013). U suradnji razrednika i roditelja važno je da jedni drugima objasne što očekuju, no očekivanja moraju biti objektivna i realna. Roditelji mogu probleme svojeg djeteta doživljavati osobno, kao vlastite neuspjehe, pa u komunikaciji često prevladavaju negativne emocije, stoga su važne razrednikove komunikacijske vještine kojima može smiriti situaciju i potaknuti roditelje na pronalazak najprikladnijeg rješenja. Oblici suradnje mogu se podijeliti na formalne i neformalne. Formalni oblici suradnje uključuju individualne razgovore, roditeljske sastanke, pedagošku obuku roditelja, kućne posjete i pisane obavijesti, dok neformalni oblici suradnje uključuju sudjelovanje roditelja u mnogim područjima života i rada škole, dane

otvorenih vrata, razne zajedničke projekte i aktivnosti (Bregar, 2013). Bregar (2013) navodi kako u suradnji razrednika s roditeljem može doći do zastoja i problema u komunikaciji ako: razrednik izravno ili neizravno prekida pripovijedanje roditelja, minimizira probleme roditelja, za većinu problema u razvoju okrivljuje roditelje te odbija prijedloge roditelja pri rješavanju pojedinih problema. Kako ne bi došlo do navedenih problema u komunikaciji, Bregar (2013) također navodi i određena pravila kojih bi se razrednici trebali pridržavati: komunikacija se treba odvijati u obliku stalne povratne informacije, potrebno je ne osuđivati roditelje, jer će samo tako biti spremni ispričati svoja iskustva i osjećaje o djetetu, potrebno je znati aktivno slušati roditelje, shvatiti da su roditelji različiti (jedni ne znaju tražiti pomoć, drugi traže savjet, ali ga se ne pridržavaju i slično) te je potrebno prihvatiti stavove roditelja, bez obzira odobrava li ih razrednik ili ne. Prema *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (2010)* roditelj je dužan redovito dolaziti na roditeljske sastanke i individualne razgovore s razrednikom na kojima ima pravo na uvid u pisane i druge radove i ocjene djeteta te ima pravo obavijestiti ravnatelja ako mu razrednik odbija dati obavijesti o uspjehu njegova djeteta.

Istraživanje Stavovi roditelja i razrednika o oblicima, učincima i teškoćama partnerskih odnosa između obitelji i škole autorice Knežević (2019) provedeno u srednjoj školi među razrednicima i roditeljima putem anketnog upitnika, pokazuje kako roditelji sa školom surađuju na tradicionalan način te kako većina roditelja ne zna želi li sudjelovati u organizaciji školskih izleta i aktivnosti. Komunikacija sa školom većinom se odvija radi opravdanja sati i pri određenom problemu (negativne ocjene, problemi u ponašanju), a vrlo rijetko zbog sudjelovanja na projektima i aktivnostima. Razrednici smatraju kako roditelji sa školom surađuju samo kada je to nužno za obrazovanje njihovog djeteta te kako rijetko samoinicijativno dolaze u školu.

Uvažavajući navedeno, potrebno je osvijestiti važnost suradnje škole i razrednika s roditeljima kako bi roditelji više sudjelovali u školskim projektima i aktivnostima te kako suradnja ne bi ostala na tradicionalnoj razini.

8. Sat razrednika u Americi, Sloveniji i Švicarskoj

Sat razrednika u američkim školama naziva se *home room teaching* te ga vodi učitelj razrednik koji se svako jutro treba nalaziti u svojoj učionici ili kako ju učenici nazivaju, u „sobi“. Satovi razrednika u američkim školama odvijaju se kao i u hrvatskim školama jednom tjedno te služe tomu da djecu uče važnim životnim i društvenim vještinama kao što su slušanje, komuniciranje, tolerancija, pomaganje drugima kao i uvažavanje drugih, samopouzdanje, samokritika te kako poštovati sebe. Dok je u američkim školama cilj sata razrednika osposobiti i razviti učenike u pojedince koji će se uspješno integrirati u društvo (Busch, Otto, 2019) u hrvatskim školama cilj je formirati moralne stavove učenika, poticati učenika na toleranciju, razumijevanje i suradnju te upoznati učenike sa međuljudskim odnosima (Muhvić, 1972). U slovenskim školama sat razrednika nosi naziv *odležne skopnosti* na kojemu učenici zajedno s razrednikom rade na rješavanju problema s kojima se susreću u životu i u radu svog razrednog odjela. Razrednici uključuju učenike i u oblikovanje prijedloga za bolje načine rješavanja problema; npr. učenici podnose izvještaje o uspjehu u učenju, daju prijedloge u vezi izvođenja nastave, sudjeluju u davanju prijedloga u vezi školskih izleta, projektima, priredbama, sudjeluju u ocjenjivanju te oblikuju prijedloge za nagrade i pohvale učenicima iz razreda, kao i prijedloge za načine preventivnog djelovanja i kazni (Radovanović, 2008).

Za razliku od Hrvatske gdje je sat razrednika obvezno održati, u Švicarskoj sat razrednika odnosno *Der Klassenrat* nije obvezan te je na učitelju odluka hoće li ga održati ili ne. No većina učitelja ipak odlučuje odraditi jedan sat razrednika tjedno, jer im navedeni susreti pomažu u rješavanju sukoba kod učenika te u poboljšanju njihove komunikacije. Kao i u slovenskim školama, učenici se uče međusobnoj suradnji, komunikaciji, rješavanju problema iz svakodnevnog života, slušanju, toleranciji, kako bi se mogli razviti u pojedince koji su spremni na suradnju te koji su samosvjesniji i samostalniji. Učitelji uče učenike kako konstruktivno i svjesno riješiti konflikt umjesto da ga spriječe. Ono što je zanimljivo jest kako učenici nakon jesenskih praznika počinju sami voditi sat razredne nastave na način da sjede u krugu i raspravljaju o aktualnim problemima, za razliku od hrvatskih škola gdje razrednik ima glavnu ulogu. Učitelj sjedi izvan kruga te se izuzima iz rasprave, osim kada učenici zatrebaju pomoć te kada dobije pravo glasa. Postoje i određena pravila kojih se svi učenici trebaju držati: tko želi govoriti javlja se podizanjem ruke, uvijek govori jedan učenik dok ga ostali učenici slušaju, učenici se izravno obraćaju jednom od učenika iz razreda pa tako neće reći „Ne želim da me više udaraš“, već „Ja želim da me Marko više ne udara“ (Radovanović, 2008). Kao i u

hrvatskim školama, teme o kojima će se raspravljati na satu razrednika odabiru učenici. U Švicarskoj učenici odabiru temu na način da par dana prije održavanja sata razrednika na papirić zapišu o čemu žele raspravljati te taj papirić odlože u za to predviđenu kutiju u učionici. Takozvani upravljački tim koji se sastoji od predsjednika razreda, mjerača vremena, redara i zapisničara, pregledava prijedloge neposredno prije početka sata te slaže raspored tema koji se unaprijed objavljuje učenicima kako bi svi bili informirani o nadolazećim temama. U Hrvatskoj bi razrednici trebali u sat razrednika uklopiti i međupredmetne teme kao osobni i socijalni razvoj, zdravlje, učiti kako učiti i ostalo. Za uspješno ostvarenje ciljeva i ishoda sata razrednika važno je da se satovi održavaju redovito (Busch, Otto, 2019). U školskoj godini 2017/18 Carina Otto provela je empirijsko istraživanje Sat razrednika iz pogleda učenika (Klassenrat aus Schülersicht). Rezultati pokazuju da sat razrednika pozitivno utječe na socijalne i demokratske kompetencije učenika. Ispitanici sat razrednika opisuju kao koristan i pozitivan te navode kako svatko ima priliku iskazati svoje mišljenje te kako konačnu odluku donose zajedno. Ispitanici su naučili kako postupati prilikom sukoba te kako razgovorom riješiti konflikt poštivajući obje strane (Otto, 2019).

Način izvođenja sata razrednika gdje učenici sjede u krugu omogućuje da se učenici međusobno mogu vidjeti te se na taj način potiče i suradnja i osjećaj zajedništva. Komunikacija između učenika je olakšana, jer učenici ne sjede jedni iza drugoga već imaju mogućnost vidjeti jedni druge. Takav način izvođenja sata razrednika, kao i odabir tema od strane učenika pomoću papirića par dana prije samog sata razrednika mogao bi se implementirati za unaprjeđenje satova razrednika u Hrvatskoj. Navedeno pomaže razredniku u organizaciji i izvedbi sata razrednika te kod učenika potiče samostalnost i odgovornost.

9. Zaključak

Razrednici u školama imaju veliku odgovornost i obvezu voditi i obavljati poslove razrednog odjela, odgojno djelovati na formiranje učenikove osobnosti, poznavati pedagoško-psihološke zakonitosti i tehnike rada te biti učenicima uzor i svojom osobnošću i primjenom odgovarajućih odgojno-obrazovnih metoda djelovati na učenike. Vođenje razrednog odjela ili upravljanje razrednim odjelom pedagoški je i stručno iznimno složen posao. Upravljanjem razredom može se stvoriti razredno ozračje u kojem učenici bez poteškoća uče nastavni sadržaj te se može poboljšati društveni i moralni napredak učenika. No, kako bi razrednik uspješno upravljao razredom mora imati određene menadžerske vještine: planiranje, organiziranje, vođenje, koordiniranje, usmjeravanje, kontroliranje te evaluacija i izvještavanje. Svaki razrednik obvezan je održati sat razrednika jednom tjedno, odnosno 35 sati godišnje te bi za cilj trebao imati razvoj niza socijalizacijskih i komunikacijskih vještina koje su preduvjet za život pojedinca u suvremenom demokratskom društvu. Teme mogu birati svojevrijedno, no one bi trebale biti zanimljive učenicima, biti usmjerene na odgojne sadržaje te poticati učenike na razvoj tolerancije, empatije, razumijevanje, suradnju i slično. Razrednici bi također u izvođenju sata razrednika trebali uključiti i međupredmetne teme: osobni i socijalni razvoj, zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša, učiti kako učiti, poduzetništvo, uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te građanski odgoj i obrazovanje. Osim što razrednik mora surađivati sa svojim učenicima njegova zadaća je i suradnja sa sudionicima odgojno-obrazovnog procesa odnosno s roditeljima, nastavnicima razrednog vijeća, stručnim suradnicima te s ravnateljem. Suradnja s roditeljima ostvaruje se kroz individualne razgovore, roditeljske sastanke, posjete roditeljskom domu i kroz pismeno obavješćavanje, no najčešći oblik komunikacije između roditelja i razrednika jesu roditeljski sastanci. Vrlo važnu ulogu imaju i organizacija i provedba izleta i ekskurzija koje organizira razrednik s ciljem poticanja aktivnosti vezanim sa sadržajem učenja te poticanja učenika na socijalizaciju. Na učenike snažno utječe i pozitivna emocionalna klima, stoga je važno da se razrednici potrudu ostvariti ugodno ozračje u razredu kako bi se učenici slobodno mogli razvijati i napredovati. Biti razrednik kompleksna je uloga i vještina koja se stječe neprestanim profesionalnim i stručnim usavršavanjem, kao i usavršavanjem vlastitih osobina. Kroz stručno usavršavanje razrednici bi trebali usavršiti svoje komunikacijske vještine, poznavanje psiholoških i razvojnih osobina učenika kao i sposobnost motiviranja i vođenja razreda. Razrednik se treba usmjeriti na potrebe i interese učenika, uvažavati njihova mišljenja pri osmišljavanju, izvođenju i vrednovanju sata

razrednika i razredničke uloge, usmjeravati i hrabriti ih u njima teškim situacijama, biti uzor, podrška i emocionalni oslonac te bi trebali nastojati otkriti te zadovoljiti potrebe svakog učenika, pripaziti na svoje ponašanje i govor, poštovati svakog učenika, dopustiti učenicima da se šale te pronaći vremena i za humor. Razrednik je odgajatelj koji svojom osobnošću i vlastitim primjerom djeluje na učenike te je važno da radi na sebi i ulaže dodatni trud kako bi ta uloga bila što bolje ostvarena.

10. Literatura

1. Batarelo-Kokić, I. i Katavić, P. (2017). Uloga razrednika u procesu planiranja, organiziranja i ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva: studija slučaja. *Školski vjesnik: časopis za pedagojsku teoriju i praksu*, 66(4), 481-509.
2. Bognar, L. Matijević, M. (2002). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Božić, B. (2015). Stvarno i poželjno razredno ozračje u osnovnoj školi. *Život i škola*, LXI (1), 93-100.
4. Bregar, M. (2013). *Naloga razrednika v osnovni šoli in usposobljenost učiteljev za to vlogo*. Univerzitet v Ljubljani: Pedagoška fakolteta.
5. Busch, M., Otto, C. (2019). Der Klassenrat: Demokratielernen in der Klasse. *Mateneen: Praxishefte Demokratische Schulkultur 2*, 5-10.
6. Cipek, S. (1992). Program rada razrednika. *Napredak*, 133 (1); 89-93.
7. Cipek, S. (1995). Osnovna obilježja i struktura rada razrednika. *Napredak*, 136 (3); 351-356.
8. Đukinić, S. Ivanović Bibić, Lj. Ivkov-Dzigurski A. Konečnik Kotnik, E. Lukić, A. Milanković Jovanov, J. (2019). The role of homeroom- and geography teachers in the obligatory administration in elementary schools. *Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijic SASA* 69(1):67-74.
9. Jurić, V. (2004). Pedagoški menadžment — refleksija opće ideje o upravljanju. *Pedagojska istraživanja*, 1 (1), 137-146.
10. Jurković Majić, O. (2007). Istraživanje zadovoljstva učenika kvalitetom usluge srednjoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. *Market-Tržište*, 19 (2), 231-239.
11. Knežević, M. (2019). Stavovi roditelja i razrednika o oblicima, učincima i teškoćama partnerskih odnosa između obitelji i škole. *Život i škola*, LXV (1-2), 143-157.
12. Kudek Mirošević, J. (2012). Percepcija razredničkih kompetencija učenika nižih i viših razreda osnovne škole. *Kriminologija & socijalna integracija*, 20 (2), 47-58.
13. Kuselj, N. (2022). Uloga razrednika u vođenju odjelne zajednice. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 5(8), 164-169.
14. Lukaš, M. Mušanović M. (2011). *Osnove pedagogije*. Rijeka: Hrvatsko futurističko društvo.
15. Malić, J. (1977). *Razrednik u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
16. Muhvić, Z. (1972). *Naša osnovna škola*. Zagreb: Školska knjiga.

17. *Nacionalni okvirni kurikulum* (2001). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH.
18. Otto, C. (2019). Klassenrat aus Schülersicht. *Mateneen: Praxishefte Demokratische Schulkultur* 2, 11-13.
19. *Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi* (2014). Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_03_34_613.html
20. *Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi* (2019). Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2019_10_102_2060.html
21. *Pravilnik o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole* (2014). Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_67_1280.html
22. *Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (2010). Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_09_112_2973.html
23. *Pravilnik o normi rada nastavnika u srednjoškolskoj ustanovi* (2010). Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_94_2630.html
24. Radovanović, D. (2008). Sat razrednog odjela kao oblik upravljanja i vođenja razredom u primarnom obrazovanju. *Odgojne znanosti*, 10 (2 (16)), 425-466.
25. Sedlar, I. (2018). Upravljanje razredom. *Varaždinski učitelj*, 1 (1), 43-55.
26. Shi, X. (2021). Can a non-core subject teacher serve as a homeroom teacher? Discussion on the dispute between core and non-core subject teacher as homeroom teacher. *Science Insights Education Frontiers*, 8(1):989- 1000.
27. Zelenika, T. (2012). Sadržaj rada razrednika u osnovnim i srednjim školama. *Subotica*